

WIADOMOSCI LITERACKIE.

WARSZAWA.

Marzec 1866 r.—Najważniejszym objawem pierwszych dni marca r. b. był d. 4 t. m., poranek muzyczny pod dyrekcyą S. Moniuszki na korzyść niezamożnych studentów szkoły głównej warszawskiej, którego program wykonali sami studenci tejże szkoły z udziałem artystów orkiestry Wielkiego teatru. Wszystkie pisma codzienne, obszerne o tym poranku dały sprawozdanie; tygodnik *Kłosy* w rycinie przedstawił przepełnioną salę reductową publicznością, która gorąco wzięła udział w tak szlachetnej myśli.

— *Tygodnik Ilustrowany, Kłosy, Bluszcz, Tygodnik Mód, Bazar, Przyjaciel Dzieci, Zorza, Opiekun Domowy, Przegląd Tygodniowy, Kurjer, Świąteczny* i wiele innych ogłosiło, oprócz pism codziennych dalsze wydawnictwo na drugi kwartał r. b.; *Gazeta* tylko muzyczna i teatralna, zapowiedziała w Nr. 24, że: „wydawnictwo jój od 1 kwietnia r. b. zostaje zawieszono.”

— *Opiekun Domowy* następną ogłosił odczwę do czytelników: „*Opiekun Domowy*, przy obecnej liczbie prenumeratorów, nie pokrywa kosztów wydania. Mieliliśmy przeto* zamiar z końcem niniejszego kwartału zamknąć to wydawnictwo; szczerze jednak żałując pisma, które w pewnym kołku czytelników zawsze chętnie było przyjmowane, a nawet z niecierpliwością oczekiwane, nie mamy odwagi zamknąć wydawnictwa, i w pełnej ufności, że praca nasza prędzej lub później należycie ocenioną zostanie, idziemy dalej nieść światło, naukę i serdeczną radę między naszych braci. Czy publiczność zechce nas poprzeć w naszych usiłowaniach? tego nie wiemy; ale to wiemy, że jak dawniej tak i nadal wierni zostaniemy swemu zadaniu.

Udajemy się wprost do was, czytelnicy, jako bracia do braci. Nie mając nic za pracę naszą, bo kosztą materialne nawet się nie zwracają, czas jakiś z uszczerbkiem własnych zasobów pociągnąć możemy wydawanie pisma; ale jeżeli czytelnicy odmówicie nam poparcia, zmuszeni będziemy nieprzepartą siłą biedy, zaprzestać wydawać *Opiekuna*. Jeżeli więc czytelnicy ukochaliście szczerem sercem to nasze pismo, mówiące wam zawsze o miłosierdnym Bogu, o cnocie, nauce i o tylu innych przedmiotach, jeżeli wam lub waszym dzieciom żal *Opiekuna Domowego*, starającego się zawsze być waszym przyjacielem, doradcą, uczestnikiem waszego wesela, a nawet pocieszycielem; jeżeli więc, powtarzamy, miłujecie pismo nasze i cenicie jego usiłowania: przyjdziecie więc u waszych krewnych, przyjaciół i znajomych *Opiekuna*, a jeśli każdy z was choć jednego zjedna prenumeratora, już wyratujecie pismo nasze z upadku, już dozwolicie mu służyć nadal wam, prawdzie i miłości.

Od was czytelnicy zależy los Opiekuna, waszémto usiłowaniam w powiększeniu liczby prenumeratorów, dać mu możecie życie, lub popchnąć do śmierci. Wybierajcie!

— W Resursie Obywalskiej, Henryk Dobrzycki lekarz będzie miał IX odczytów naukowych, których treść szczegółową załączamy; dochód z nich przeznaczony na dochód pogorzalców.

I. Teorya powstawania rodzajów roślin i zwierząt, Darwin'a. — Krótki rys Anatomii i Fizyologii, jako wstęp niezbędny do szczegółowszego badania budowy i praw życia organizmu człowieka. — Chemiczne części składowe i elementa mikroskopowe ciała ludzkiego.

Sztuczny preparat przedstawiający człowieka ze wszystkimi częściami organizmu, oddzielnie i w całości badać się dajęcem. — *Skielec człowieka.* — *Tablica przedstawiająca zasadnicze formy komórek roślinnych i główne typy elementów komórkowych organizmu człowieka.*

II. Nauka o kościach (Osteologia). — Budowa mikroskopowa kości. — Połączenia kości między sobą. — Stawy. — Nauka o mięśniach (Myologia). — Ich budowa mikroskopowa. — Mięśnie ze względu na ich kształt, rozpołożenie w organizmie i działanie. — Główne grupy mięśni w organizmie. — Znaczenie Myologii w sztuce plastycznej.

Tkanka kostna przy powiększeniu 4000 razy. — *Kości organizmu oddzielnie.* — *Budowa zębów w znaczném powiększeniu.* — *Czaszka w przecięciu poziomém i pionowém.* — *Kość pozbawiona substancji zwierzęcej.* — *Takaż kość pozbawiona części mineralnych.* — *Budowa mikroskopowa mięśni przy bardzo znaczném powiększeniu.* — *Pobudzenie czynności mięśni za pomocą prądu galwanicznego w zabitém zwierzęciu.* — *Tablice objaśniające anatomię plastyczną.*

III. Anatomia dróg pokarmowych. — Mechanizm trawienia. — Twory gruczołowe, za pośrednictwem których odbywa się trawienie. — Podział pokarmów. — Trawienie pod względem chemicznym. — Naczynia mleczne (vasa chylifera) i gruczoły krezkowe. — Zbiornik Pequet'a i przewód piersiowy. — Budowa gruczołów piersiowych.

Wykazanie dróg pokarmowych na preparacie sztucznym. — *Żółtek naturalny (preparat zasuszony).* — *Twory gruczołowe do kanału pokarmowego należące i naczynia mleczne na preparacie sztucznym.* — *Budowa gruczołów piersiowych w powiększeniu.* — *Różne części kanału pokarmowego zasuszone.*

IV. Anatomia przyrzędu cyrkulacyjnego. — Budowa serca. — Naczynia krwionośne. — Mechanizm cyrkulacji. — Czynność serca i tony sercowe. — Stetoskop. — Cyrkulacja wielka. — Puls. — Cyrkulacja mała. — Płóć krwi, szybkość obiegu i jej skład morfologiczny. — Znaczenie śledziony. — Układ naczyń i gruczołów limfatycznych.

Tablice przedstawiające przebieg głównych naczyń krwionośnych i ich rozgałęzienie w organizmie. — *Sztuczne preparaty objaśniające budowę serca.* — *Szemat całego koła cyrkulacyjnego (Cyrkulacja wielka, cyrkulacja żyły wrotnój, cyrkulacja mała).* — *Tablica*

przedstawiająca krążenie krwi w naczyniach kapilarnych przy 3000 razy powiększeniu.—*Tablica przedstawiająca układ naczyń limfatycznych.*—*Sztuczne krążenie krwi w aparacie szklanym.*

V. Oddychanie.—Klatka piersiowa.—Anatomia dróg oddechowych.—Krtani.—Powstawanie głosu.—Mechanizm oddychania.—Oddychanie pod względem chemicznym.—Oddychanie skórne.—Budowa i czynność nerek. — Ciepło zwierzęce.

Drogi oddechowe (preparat sztuczny).—*Krtani (preparat sztuczny).*—*Sztuczne oddychanie płuc ze zwierzęcia wydobytych, w kloszu szklanym, zastępującym klatkę piersiową.*—*Doświadczenie wykazujące obecność kwasu węglanego w wydychanym powietrzu.*—*Szemat budowy nerek.*

VI. Układ nerwowy.—Budowa mikroskopowa i anatomia układu mózgo-rdzeniowego, czyli ośrodkowego.—Opony.—Mózg.—Rdzeń pacierzowy.—Nerwy czaszkowe.—Nerwy ze rdzenia pacierzowego powstające (czuciowe, ruchowe).—Prawo Bell'a.—Czynności tych obu układów.—Budowa mikroskopowa i anatomia nerwu sympatycznego; jego przeznaczenie.

Czaszka przedstawiająca przegrody utworzone przez błonę twardą mózgu.—*Tablica przedstawiająca budowę mikroskopową mózgu, rdzenia pacierzowego, nerwów obwodowych i nerwu sympatycznego.*—*Mózg wraz z 12-ma parami nerwów (preparat sztuczny).*—*Tablice przedstawiające anatomiczny przebieg nerwów obwodowych.*—*Szemat przedstawiający układ nerwu sympatycznego.*—*Preparat sztuczny nerwów czaszkowych.*

VII. Zmysł wzroku.—Anatomia oka.—Nerw optyczny.—Gałka oczna.—Przyrządy ochraniające oko.—Kreślenie obrazów.—Widzenie dwoma oczami.—Nastrajanie się oka do odległości.—Jéj ocenienie.—Ruchy oka.—Zmysł słuchu.—Anatomia ucha.—Nerw słuchowy.—Ciało Corti'ego.—Mechanizm słuchu.—Ocenianie kierunku.—Zmysł powonienia, smaku i dotyku.

Sztuczny preparat przedstawiający oko olbrzymiej wielkości.—*Oko, na którego siatkówce rysują się obrazy jak w oku naturalnym.*—*Szkice Juliusza Kossaka wykazujące zależność wyrazu oczu od kąta widzenia.*—*Sztuczny preparat przedstawiający zewnętrzną i wewnętrzną budowę ucha w bardzo znacznych rozmiarach.*—*Preparat wykazujący rozgałęzienie się nerwu węchowego w błonie szluzowej nosa.*—*Język, jego mięśnie i brodawki.*—*Tablica przedstawiająca budowę skóry, włosów, paznokci, ciałek dotykowych, tudzież ciałek Vater'a, Pacini'ego i Kraus'ego.*

VIII. Fizyologiczne podstawy Fizyognomiki.—Początek fizyognomiki.—Poznanie ludzi przez obcowanie z nimi.—Niedostateczność tego sposobu.—System Otin'a, Lavater'a.—Gall, Spurzheim.—Szczegółowy rozbiór systemu Lavater'a.

Szkice Juliusza Kossaka. Ośm konturów fizygnomij widzianych z profilu, począwszy od najniżej umysłowo rozwiniętego indywiduum, aż do profilu za najdoskonalszy uznanego. Fizygnomija Rudgerod'a i Benoit'a, dwóch największych zbrodniarzy.—*Fizygnomija J. Cezara i Henryka IV króla Francuzów.*—*Trzy*

typowe układy oczu.—Trzy typowe formy profilu.—Wymiary doskonałego profilu.—Czaszka z podziałami Galla.

Odczyt IX. Dla mężczyzn. Rozwój organizmu człowieka od chwili poczęcia, aż do zjawienia się samodzielnego życia (Embryologia).

Sztuczne preparaty objaśniające stopniowy rozwój.—Budowa części dodatkowych płodu.—Tablice szematyczne przedstawiające powstawanie systematów ciała ludzkiego (naczyniowego, nerwowego).

— Wincenty Pol ukończył właśnie w obszernych rozmiarach poemat p. n. *Pieśń o domu naszym*, miarą tąż samą jak *Pieśń o ziemi naszej*. Dotknięty kalectwem ślepoty, dyktował cały ten utwór, obejmujący do 3000 wierszy. Za bytności w miesiącu lutym r. b. we Lwowie artyści dramatycznego Jana Królikowskiego, uprosił go sędziwy poeta, ażeby ustępy z tego poematu w licznie kole zebranych odczytał. Było to d. 27 lutego. Pol słuchał z rozrzewnieniem jak czytał Królikowski, i pod świeżem wrażeniem podyktował wiersz do naszego artysty, z którego podajemy ustępy:

Na jakąż próbę stawiasz mnie mój Boże!
Czegoż nie czułem wczoraj na wieczorze,
Gdyś *pieśń o domu* usty twemi głosił?
Jak wąż się wilem i Bogum się prosił,
Żeby to przyjąć raczył na ofiarę,
Co na mnie padło i na lata stare;
Prosiłem Boga, aby moje słowo
W tobie ożyło nową narodową,
I wysłuchaną jest moja modlitwa—
I dzień wczorajszy, to wygrana bitwa.
Bo duch zwyciężył i mój i twój spolem,
I stanął w *domu* pokoju aniołem,
Który zwycięża bo bardzo miłuje,
Bo i za siebie i za drugich czuje.
To Bóg ci zapłać, drogi panie Janie!
I niech łza moja ci przed duszą stanie,
Gdy się spotkają twych drogich uśmiechy.
Dajesz pociechy, to miejże pociechy,
Jakie Bóg daje tylko swym wybranym,
W miłości czczonym, w bólu ukochanym,
A teraz słuchaj Janie, co ci powiem,
Życie mi przeszło w męce a pustkowiem;
Było gwiazd kilka i te świecą jasno,
A zresztą, zresztą chmury tylko płyną;
Lecz wśród gwiazd jasných co nigdy nie zgasną.
Co i słynęły i dziś jeszcze słyną,
Tyś dla mnie gwiazdą dobrego zachodu,
Co mnie znów sercem zbliża do narodu;
Tyś czucie włożył w martwe moje słowo,
Co przywalone już deską grobową,
I gdy po czuciu słowo starca zmierzają,
W cośmy wierzyli i oni uwierzą!

Ci, którzy słyszeli te ustępy, a znają i całość tego wzniosłego poematu, zapewniają, że jest utwór wartości równiej *Pieśni o Ziemi naszej*, jeżeli niewyższy, rozwojem myśli i podniesionem uczuciem twórcy Mohorta.

— Pomiedzy miasteczkami Stawem a Koźminkiem, gdzie przed 50 laty rozciągały się wielkie bory, wieśniak dobywający szlam, po wyschłej wodzie w strudze, kopiąc szpadlem, natrafił na hełm starożytny z blachy żelaznej, pozłacanej; wierchołek tego szyszaka przy znalezieniu go utracony został, i pozłota nieco starta. Hełm ten jeden z miłośników archeologii nabył: warto by go szczegółowo opisać. Obok niego dobyto znaczną ilość siatki żelaznej, z kolczej zbroi, ale tak rdzą przetrwionej, że w proch się rozspadała.

— W pozostałych rękopismach ś. p. Joachima Lelewela, które są w ręku brata, znajduje się wielka liczba materyałów a głównie wypisów własnoręcznych, z różnych autorów starożytnych greckich i łacińskich we względzie geografii, które w młodych latach, bo w roku 1810 wykonał, jako studia dla własnej nauki. Wypisy te obejmują przeszło 300 arkuszy drobnym, maczkowym pismem, jak zwykle pisał nasz historyk. Oprócz tego przepisane tu znajdujemy grammatykę hebrajską w r. 1803, w r. 1805 grammatykę syryjską; abecadła 30 języków wschodnich, i *Ojciec nasz* w 70 językach i dyalektach. Patrząc na ten ogrom pracy mozolnej, jakiej się oddawał w najmłodszych latach, a w której wytrwał do zgonu, niemożna zataić podziwienia i cześci dla męża nauki, okupionej takim poświęceniem niemal od dzieciennego wieku.

— Wiadomo, że Stanisław Trembecki napisał piękny wiersz do kowala Mariańskiego. Znajdujemy o nim następną w społecznym rękopiśmie wiadomość: „J. Mariański kowal urodził się w Kaliszu 1744 r., umarł w domu własnym d. 13 lipca 1796 r.; pochowany na cmentarzu Powązkowskim w parafii Panny Maryi. Był radnym w *Starém-Mieście* na ratuszu. Żył lat 52. Król Stanisław August popiersie jego olejno malowane, zawiesić kazał pomiędzy zasłużonymi.”

— W drukarni J. Ungra, nakładem księgarza Gustawa Sennewalda, drukują się *Powieści dla młodzieży*, przez Sewerynę z Zochowskich Pruszkową. Zajmujące treścią, pięknym językiem oddane, powinny znaleźć upowszechnienie w kółkach rodzin naszych.

— W Pradze Czeskiej, w biesiadzie artystyczno-literackiej, ks. Wacław Sztulc, którego życiorys podał nam Dr. F. Nowakowski, wziął za przedmiot odczytów publicznych, literaturę polską. W kilku prelekcjach przeszedł jej dzieje od najdawniejszych czasów do obecnej chwili, przyznając że góruje po nad wszystkiemi, w całej Słowiańszczyźnie.

— Pamiętnika Naukowego pod redakcją Dra Karola Gregorowicza, wyszedł tom II i obejmuje: 1) Kilka rysów o oświacie starożytnej. Pogląd filozoficzno-historyczny. 2) Anglia ze stanowiska religijnego przez Alfonsa Esquiros'a: tłumaczone z francuz-

kiego. 3) Badania historyczne: Żydzi i Judaizm, wedle poglądów autorów greckich i rzymskich przez Dra L. Frankel. Tłumaczył z niemieckiego i uwagami objaśnił Daniel Neufeld. 4) O zmianach naukowych systematów. Zoologia (dokończenie). 5) Przyczynki do historii literatury powszechniej. 6) Urywki naukowe. Kilka myśli oderwanych o książkach, o ich wydawnictwie i o sprzedaży. 7) Przegląd krytyczny. 8) Przegląd krytyczny dzieł zagranicznych. 9) Urywki naukowe. O racjonalizmie i nadprzyrodzoności. 10) O wzajemnej zależności pór zimowych na dwu brzegach Atlantyku. 11) Bibliografia Polska.

— Od 1 kwietnia r. b. dwa nowe pisma mają wychodzić, oba tygodniowe: 1) *Klinika*, poświęcone wyłącznie umiejętności lekarskiej, obejmować będzie: przegląd tygodniowy ruchu lekarskiego; prace oryginalne: wykłady naukowe; spostrzeżenia szpitalne: sprawozdania ze spostrzeżeń lekarskich; biografie i bibliografie. Redaktorem odpowiedzialnym jest lekarz Zygmunt Dobieszewski, głównym Dr. Szokalski; współpracownikami DDr. Girsztowt, Łuczakiewicz i lekarze Chomętowski i Dobrzycki. 2) *Israelita*, tygodnik w języku polskim poświęcone dla starozakonnych; treścią jego będą: rozporządzenia rządowe dotyczące starozakonnych; nowiny z Warszawy i prowincyi, jak ze świata; wiadomości o Izraelitach w kraju i zagranicą. Dział naukowy obejmie historią, literaturę, nauki przyrodzone, korespondencje, recenzje, ogłoszenia. Redaktorem Izraelity jest Samuel Henryk Pełtyn.

— W fotografii K. Bajera wykonano fotografie przeznaczone na wystawę etnograficzną w Moskwie, a przedstawiające naszych włościan z okolic Warszawy. Tablic tych przygotowano 22, i obejmują postacie ludowe w rozmaitych postaciach, tak przy pracy, jak przy zabawie i różnych zajęciach. Tego rodzaju fotografie objąć mają wieśniaków i wieśniaczki Królestwa i z innych okolic Królestwa polskiego.

— Kornel Ujejski, który od wielu lat umilknął i nie napisał, wykończył dramatu *Samson*, akt pierwszy, którego tylko znaleźmy początek, i ofiarował ten utwór naszemu artyście dramatycznemu Janowi Królikowskiemu.

— Eustachy hr. Tyszkiewicz, którego staraniem i gorliwością powstało muzeum, gdyż zbiory całego życia ofiarował na pierwszy tej instytucji związek, wznosił grobowy pomnik ku czci Alexandra Witolda W. X. L. w kościele katedralnym ś. Stanisława w Wilnie 1853 r. i zebrane potemu dokumenta i objaśnienia przygotował w rękopiśmie.

— Antoni Małnecki wydał we Lwowie z pośmiertnych rękopismów Juliusza Słowackiego dwa tomy nieznanych utworów poetycznych: pozostaje do druku tom trzeci, zamykający całość wydawnictwa. Przygotował nadto we dwóch tomach obszerny życiorys tego poety, podług własnoręcznych jego listów i notat; z monografii tej czytaliśmy zajmujący ustęp w *książce zbiorowej* K. Wł. Wojcieckiego: „Odwiedziny w Ursynowie”. Pracę tę po wydaniu pism Słowackiego za-

mierza następnie ogłosić drukiem, jeżeli znajdzie na pokrycie wydania odpowiednią liczbę prenumeratorów.

— Korrespondent *Kłosów* z Bruxelli podaje ciekawą wiadomość o znalezionym rękopiśmie własnoręcznym Juliusza Słowackiego, a w nim oprócz poezyi z r. 1829 i 1830 ciekawe notatki p. n. „Wydatki i przychody z dzieł moich. Za wydrukowanie *Bogarodzicy* zapłaciłem złp. 200. Wypłacili mi księgarze Gałęzowski, Zawadzki i Węcki, Merzbach, Hugues i Kermen, Brzezina razem wszyscy złp. 144: straciłem na *Bogarodzicy* złp. 56. Za wydrukowanie *Kuliku* zapłaciłem złp. 263. Wypłacili mi powyżsi księgarze oraz Biuro Informacyjne złp. 163. Straciłem na *Kuliku* złp. 100.” Notatka ta daje wymowny obraz ówczesnego handlu księgarskiego: utwory zaś wymienione są to najpierwsze prace Słowackiego i jedyne które drukował sam w Warszawie i pod swoim imieniem.

— W przeszłym zeszycie naszego pisma wspomnieliśmy o dramacie ś. p. Dominika Magnuszewskiego p. n. *Rozbojnik Salonowy*. Teraz dodany, że wiele szacownych rękopismów pozostało w ręku p. Koszowskiego, pomiędzy temi są dwie tragedye: *Hieronim Radziejowski* w pięciu aktach wierszem, i *Władysław Biały*. P. Seweryn Koszowski w r. 1857 wydał we Lwowie tom pierwszy dzieł tego poety, w którym na czele podawszy wiadomość o życiu i pismach jego, wydrukował 1) *Rozbójnika Salonowego*, 2) *Barbara, jeszcze Gasztołdowa żona. Dramat rok 1547*, 3) *Inkwizycja święta*. Fragment dramatyczny pisany 1829 roku. Dalsze wydawnictwo przerwane zostało. Nie wchodzimy w powody tego, ale zwracamy uwagę szanownego posiadacza, że obowiązkiem jego, w jakim bądź sposobie pozostałe rękopisma Magnuszewskiego drukiem od zatury zachować. Jest to bowiem własność narodowa. Dwie tragedye o których wspomnieliśmy, któreśmy czytali, są tej wartości, że stanęłyby w pierwszym rzędzie tej gałęzi literatury. Jeżeli p. Koszowski w dalszém wydawnictwie następnych tomów znalazł zawody nieprzełamane, sądzimy że w Bibliotece Ossolińskich pod redakcją A. Bielowskiego mogłyby być pomieszczone. Zna ich wartość Bielowski, i sądzimy żeby się nie wahał drukować w tém piśmie.

— W Żytomierzu w teatrze tamiecznym, Alexander Groza przedstawił na scenie swój utwór dramatyczny, który z polskiego oryginału sam przełożył po małosyjsku.

— Z początkiem marca r. b. w Krakowie w pokroju arkuszowym zaczęła wychodzić „Gazeta Przemysłowa. Ilustrowany organ przemysłu, rękodzielnictwa, gospodarstwa i handlu krajowego.” Wydawany przez Waleryana Kołodziejskiego inżyniera cywilnego w Krakowie. Redaktorem odpowiedzialnym jest Władysław Rozwadowski professor techniki.

— Jan Matejko najznakomitszy z malarzy naszych uwiadomił redakcyę *Kłosów*, że do jęj pisma przygotował i przysyła, własnoręczne następne rysunki na drzewie: 1) Zabudowania przy kościele ś. Barbary na dawnym cmentarzu Panny Maryi w Krakowie; 2)

Śmierć Wapowskiego (kopia z obrazu); 3) Śmierć Urszuli Kochanowskiej (kopia z obrazu); 4) Agnieszka Firlejówna ze zbioru księcia Jerzego Lubomirskiego; 5) Wit Stwosz (kopia z obrazu); 6) Leopolda podług nagrobku w kościele P. Maryi w Krakowie; 7) Piotr Kmity z portretu będącego niegdyś w zamku Liskim.

— W Kijowie w roku zeszłym wyszedł życiorys Samuela Łaszcza, słynnego wojownika.

— W Wrocławiu X. Wincenty Kraiński penitencyaryusz proboszcz katedralny i lektor polskiego języka przy uniwersytecie wrocławskim, wydał: „Dogmatyczno moralne kazania.”

— Fr. Deppler rodem ze Lwowa, wystawił w Sztutgardzie operę swoją p. n. *Wanda*, za którą otrzymał medal. Obecnie też opera ma być przedstawioną w teatrze opery w Berlinie.

— Gazeta Polska donosi, że w gubernii tomskiej znaleziono mamuta w zupełności dochowanego. Wieśniak szukający zbłąkanego renifera, natrafił na zamazdłem bagnie sterczący kiel niezwykłej wielkości, po odgrzebaniu którego odkrył głowę nieznanego zwierzęcia. Uwiadomiony o tém jeden z urzędników, uznał że zwierzę to należy do rodzaju przedpotopowych. Skóra mamuta, ma 1½ cala grubości, okryta rudym włosem na 2½ cala długim. Akademia petersburska przedsięwzięła środki sprowadzenia w całości tak rzadkiego zabytku ze świata przedpotopowego.

— Wysła oddzielna odbitka *Pieśni Boga-Rodzica*, rozprawy Alexandra Przeddzieckiego, którąśmy podali w I tomie naszego pisma. Odbitka pomieniona powiększoną jest o arkuszowy dodatek obejmujący: Waryanty tekstu częstochowskiego tej pieśni porównane z 11-tu odpisami od r. 1408 do 1732.

— Stanisław Bogusławski ukończoną nową komedię w pięciu aktach wierszem p. n. *Złoty Młodzieniec* oddał już do teatru, gdzie ma być wkrótce przedstawioną. Równocześnie niemal wyjdzie ona z druku nakładem S. Orgelbranda, i stanowić będzie tom IV zbioru komedyj tego pisarza.

— Jan Nepomucen Deszkiewicz zasłużony pisarz w literaturze naszej wydał w r. z własnym nakładem: Treść Grammatyki Polskiej czyli wykład najtrudniejsze przedmioty w naszym języku rozwiązujący, pisownią ustalający, mogący służyć nauczycielom za przewodnika a dojrzałym rodakom za samą grammatykę, z dołączeniem kilku rozbiorków nowszych grammatykarzów. Rzeszów drukiem J. A. Pelara 1863 r. (w 8-ce). Dodamy tu, że dopiero teraz doszła nas rozprawa tegoż pisarza drukowana w téjże typografii w Rzeszowie 1863 r. p. n. „Rozbiór dzieła nagrodą pieniężną uwieńczonego p. n. Grammatyka języka polskiego przez Dra Antoniego Małeckiego.”

† Umarł w Warszawie dnia 23 lutego r. b. Franciszek Lalewicz b. pułkownik b. wojsk polskich, zaszczytnie wspomniany w zajmującym pamiętniku gen. Młokosiewicza, o oblężeniu zamku Fuengirolí, w czasach kampanii hiszpańskiej za Napoleona I. Zmarły pułkownik, który z oddziałem swoim, dał niespodziewaną odsiecz, i rzucił postrach na oblegających Anglików, skreślił sam wielce ciekawy opis tego osobliwego w dziejach wojennych zdarzenia, który szczegółowo dawniej podaliśmy w naszym piśmie skreślony przez gener. Młokosiewicza. Zmarły żył lat 76, i należał do szczupłego grona pozostałych z okresu Księztwa Warszawskiego.

† Dnia 26 lutego r. b. umarł w gubernii wołyńskiej w dobrach swoich Cudnowo, Henryk hrabia Rzewuski. Należy on bezsprzecznie do najznakomitszych powieścio-pisarzy narodowych. Jego *Pamiętniki Soplicy*, i romans *Listopad*, pozostaną zawsze arcydziełami literatury naszej. Podamy tu szczegóły biograficzne, jakich nam sam za życia swego udzielił. Urodził się w Sławucie w dawnym województwie wołyńskim d. 3 maja 1791 r., z ojca Adama Wawrzeńca i Justyny z Rdułtowskich podkomorzanki nowogrodzkiej. Pierwsze nauki odbierał przez rok jeden w konwiktzie OO. Karmelitów w Berdyczowie; następne trzy lata, w słynnym na owe czasy instytucie księdza *Nikol* w Petersburgu; skończył je przez lata 1806—1807 w Krakowie pod przewodnictwem uczonego Niemca Kolmanhubera przydanego mu za przewodnika. Liczył wówczas szesnasty rok życia. Ojciec jego był posem Rzplitej w Szwecyi; ożenił się wbrew woli matki swojej z domu książniczki Radziwiłłówny, która nigdy znać swęj synowę nie chciała. Za powrotem do miejsc rodzinnych, przybył przypadkiem do miasteczka Litynia, gdzie trafił na zebranie szlachty; ta pomna zasług ojca, młodego osiemnastoletniego Henryka, wybrała *Surrogatem* do sądu ziemskiego. Po utworzeniu Księztwa Warszawskiego, wszedł do służby wojskowej armii tegoż Księztwa, naprzód do sztabu generała Kamińskiego, a następnie przeszedłszy do 9 pułku ułanów, odbył kampanię 1809 r. i dosłużywszy się stopnia porucznika wziął dymisyę i wrócił w rodzinne strony. W r. 1817 wyjechał zagranicę: zwiedził Niemcy, Francję, Włochy, Anglię i Turcję. Najdłużej bawił w stolicy Francyi, gdzie przez lat trzy uczęszczając na kursa uniwersytetu wydziałów filozofii, prawa i *Belles lettres*, słuchał wykładów znakomitych z nauki Cousin'a i Villemain'a. W r. 1823 wrócił do kraju; w r. 1826 stracił ojca; w następnym pojął w małżeństwo Julię Grocholską. W roku 1829 wyjechał wraz z żoną zagranicę; chwila ta stanowczo wpłynęła na kierunek literacki Rzewuskiego. Bawiąc w Rzymie, spotkał się z Adamem Mickiewiczem, z którym zawiąawszy

stosunki przyjacielskie, opowiadał mu rozmaite wypadki narodowe, opisywał wydatniejsze postacie z czasów dawniej Rzeczypospolitej. Opowieści pełne barwy i malowniczości, które zagięły bez powrotu, uderzyły wielkiego poetę. „Piś jak mówisz wyrzekł do niego, a będziesz pierwszym autorem Polski.” Usłuchał tej rady, i zaczął najprzód spisywać wspomnienia lat młodych w rodzaju pamiętnika: doprowadził je do lat 24 życia. Odczytywał je nam kilkakrotnie, z tego widzimy, że wszystkie postacie które wprowadził w *Soplicy*, a następnie w *Listopadzie*, sam je znał, lub znał z żywego słowa podania ojca swego i jego przyjaciół; a to słowo, wyrzyło się głęboko w młodocianym umyśle Rzewuskiego. Następnie wspomnienia te, podług rady Mickiewicza zaczął układać w artystyczne obrazy p. n. Pamiętnika *Soplicy*. Pierwsze ich dwa tomiki ogłosił w Rzymie w r. 1832 (1). Za powrotem do kraju 1833 r. przez lat cztery był marszałkiem powiatu żytomierskiego. W Petersburgu bawił lat cztery, a w r. 1850 przybył do Warszawy. W następnym roku założył *Dziennik Warszawski*. Głównymi współpracownikami tego pisma byli: Julian Bartoszewicz, August Wilkoński i Wacław Szymanowski. *Dziennik Warszawski* obudził ze snu letargicznego pisma codzienne warszawskie; otwarte współzawodnictwo dało nowe im życie. Wtedy to *Gazeta Warszawska*, pod umiętną redakcją ś. p. Antoniego Lesznowskiego, rozwiniętą świetnie została, a korzystając z niezręczności redaktora *Dziennika Warszawskiego*, który mało ważył opinie, wkrótce wzięła nad nim górę, i ciągle potrafiła utrzymać się na wysokości swego zadania. Pisał Rzewuski wiele artykułów i powieści do swego dziennika, drukował je oddzielnie także, ale wszystkie późniejsze utwory, nie dorównały *Soplicy* i *Listopadowi*, pomiędzy tymi, *Mieszczany obyczajowe* pod pseudonimem Jarosza Bejły w Wilnie 1841 r. ogłoszone, pomimo iż wywołały okrzyk słusznej niechęci do autora, mają wiele ustępów, w których z niepospolitym talentem maluje postacie dawnych czasów. Opuściwszy Warszawę, i osiadłszy w majątności swój *Cudnowie*, złamany wiekiem, i nadwreżoną znacznie fortuną, w samotności spędził ostatnie lata życia. Pamiętniki o których wspomnieliśmy, godne ze wszechmiar druku, pozostały w rękopiśmie.

K. Wł. W.

(1) Podług notaty samego autora, pierwsze wydanie nastąpiło w Rzymie. Tymczasem, nigdzie o niem nie znajdujemy żadnej wzmianki. Czy był tylko szczupłą liczbą egzemplarzy, czy pomylił się w dacie i miejscu druku, czas późniejszy wykaże.